

‘אדרבה, אי חופן וחוזר וחופן לא יכנס אחר בחפינתו, אי אפשר שלא יחסר ושללא יותר’. פירוש, על הרוב לא יימצאו חפנים זהים, הלכך לא ייכנס האחר בחפינתו של זה, אבל יתכן הדבר לפעמים [אף על פי שלא יתכן לצמצם בדיוק גמור] שהרי נסתפקו לעיל חפן חבירו ונתן לתוך חפניו מהו. ואם אי אפשר בשום אופן שלא יחסר או יותר, הלא אין מקום לספק.

‘ע”ב) כיצד הוא עושה, אחז את הבוץ בראש אצבעותיו ויש אומרים בשיניו, ומעלה בגודלו עד שמגיע לבין אצילי ידיו, וחוזר ומחזירה לתוך חופניו’. לפרש”י (וביתר באור בריטב”א), מצמיד הכהן שתי ידיו, ודוחף-מושך את הבוץ מעט מעט בעזרת האגודלים (והשיניים), עד שיצא מכפות ידיו ויהא מונח על שתי אמות ידיו, ואז הוא מטה את הבוץ בצורה כזו שיתהפך קדימה על הפנו ויתרוקן על חפניו. ויש מפרשים (כן משמע ברמב”ם עבודת יוהכ”פ ד, א ובסמ”ג רט. וכן הגיה הגר”א בגמרא): תופש את שפת הבוץ בראשי אצבעותיו ומערה את הקטורת באמצעות אגודליו אל תוך כפות ידיו [והיה מהפך את הבוץ בעזרת האצבעות כך שיתרוקן כולו לתוך מלא חפניו. כן מבואר בפירוש ר’ אליקים].

‘כדי שיהא עשנה שוהה לבוא... – שלא יזיקנו העשן (עפ”י מאירי לעיל).
‘... כדי שיהא עשנה ממחר לבוא’ – שלא יסתכל בשכינה ויסתכן, הילכך מפזרה כדי שיהא עשנה מרובה ולא יסתכל מרוב עשן. כי בענן אראה – היינו ענן הקטורת (רבנו אליקים).
 יש להעיר שבתרגום יונתן וכן רש”י בפירושו לתורה, מפרשים ‘כי בענן אראה’ בענן שכינה מדבר, הואיל ואני נראה בקדש הקדשים בעמוד ענני, לפיכך ייזהר האדם שלא ירגיל לבוא שמה. וגם בלשון הרמב”ם (עבודת יוהכ”פ א, ז) יש לדקדק שהכתוב אינו מדבר בעשן הקטורת. ואולם להלן נג. משמע בגמרא ש’בענן’ היינו ענן הקטורת, שדרשו מזה לענין מעלה עשן (וכפרש”י שם). וזה תואם עם פירוש ר’ אליקים.

‘איתיביה רבי אמי לרבי יצחק נפחא, נמנין ומושכין ידיהן ממנו עד שישחט. ואם איתא עד שזרוק מיבעי ליה. שאני התם דכתיב...’ משמע בגמרא שיוצא אדם ידי חובתו בקרבן גם אם לא היה בעליו בשעת השחיטה, שלכך לולא לימוד מיוחד מן הכתוב היה יכול אדם להימנות על הפסח לאחר שחיטה. והיינו משום (כן משמע בתוס’ נ. ד”ה איתיביה) שבשעת עיקר הכפרה דהיינו הזריקה – הוא בעליו, הגם שאינו בעלים בשעת עשיית שאר העבודות (ע”ע בזה במובא בפסחים פט. מהגר”ש כץ שליט”א).

דף נ

‘איתיביה רבי יצחק נפחא לר’ אמי והוציא את כל הפר – שיוציא את כולו. ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת – אמר רב פפא: בעור ובשר ופרש דכולי עלמא לא פליגי...’ עתה חוזר בו מהתירוץ הקודם שיוציא את כולו, אלא כל הקושיות מתורצות בהסבר זה, שגוף הפר על כל אשר בו נקרא ‘פר’ גם לאחר שחיטה (עפ”י תורי”ד. וגרס ‘אלא אמר רב פפא...’ אמנם גם לגרסתנו יש לפרש כן).

‘אמר לו רבי מאיר, והלא פר יום הכפורים וחביתי כהן גדול ופסח דקרבן יחיד הוא ודוחין את השבת...’ יכול היה להקשות גם מאילו של אהרן ביום הכפורים שהוא קרבן יחיד לכל הדעות, ודוחה את השבת ואת הטומאה – אלא תנא ושייר (מהרש”א להלן).

'אלא אימא שאין חטאת השותפין מתה'. באמת לא מצינו בעלמא חטאת של שותפים שהרי חטאת אינה באה בנדבה כעולה וכשלמים, ואם נתחייב חטאת – צריך להביאה בעצמו. ומה שאמר כאן 'חטאת השותפים' היינו לומר שאינה חטאת של יחיד שדינה במיתה. וגם לא חטאת ציבור – כי אין הכהנים נחשבים 'ציבור' (עפ"י זבה תודה).

ויש עוד 'חטאת השותפין' – פר העלם דבר של ציבור, למאן דאמר בית דין מייתי. ע' הוריות ו וברש"י. ובמאירי רצה לצדד אופן נוסף, כששנים מקדישים חטאת עבור המהויב בה, ע"ש ובספר זכרון שמואל עה, ב.

(ע"ב) 'או דילמא בקופיא מתכפרי'. כלומר כפרתם 'צפה' בקרבן ואינה עיקרית וקבועה בו (וע"ע בגדרי

'קובעא' ו'קופיא' במובא בזבחים ו).

ורבנו חננאל גרס 'בהקפא' כלומר אינם מתכפרים בפרו עד שעת הקפת הוידוי [הקפה מלשון סמיכות וקבוץ], כשמתקבצים ביום הכפורים להאזין הוידוי, באותה שעה מתכפרים, ואם מימר מקודם לכן תמורתו תמורה (וכן מפרש הערוך 'קף') כפי דרכו לנקוט כרבנו חננאל, אלא שגרס 'בקופיא'.

*

כפרת יום הכיפורים

'... עד גמר מעשה ביום הכיפורים דכהן גדול נכנס לקדש הקדשים אל ה' ממש, מקום שאין צדיקים גמורים יכולין לעמוד בכל השנה כולה, רק ביום הכיפורים דהכל בעלי תשובה. ומצד אותה מדריגה 'ירבה לסלוח' – בריבוי, היינו כמו שאמרו (להלן פו:) יחיד ששב – מוחלין לו ולכל העולם כולו.

ולא ימלט העולם בשום דור מיחיד ששב ביום הכיפורים שהוא העומד באותו דור במקום כהן גדול הנכנס לקדש הקדשים, היינו ששב לה' לגמרי עד 'אל ה' וגו' כי ירבה לסלוח' – היינו לכל ישראל.

ועצמו של יום מכפר על דרך זה אף למי שלא שב כמו שנתבאר דעכ"פ עצם לבו קשור בהש"י, וכל נפשות מישראל קשר אחד וכאשר נקשרה נפש אחד מישראל לגמרי בו ית' הרי ממילא נמשך הכל עמו כמושך בקצה החבל שנמשך כל החבל עמו. ויעקב חבל נחלתו' – ראשו אחד קשור למעלה בצורתו של יעקב החקוקה בכסא הכבוד, וראשו התחתון הוא נפשות פושעי ישראל היותר גרועים, וכן הוא הולך ממדרגה למדרגה, ויום הכיפורים שמעורר היחיד ששב להיות נכנס אל ה' לבית קה"ק, ממילא נמשך כל החבל עמו בהתעוררות תשובה ועליה למעלה כל אחד לפי ערכו ומדריגתו, וממילא נמשך כפרה גם להם.

ופלוגת רבי וחכמים אי מכפר גם לשאין שבים היינו בכפרה גמורה שלא כפי הראוי מצד היחיד ששב שבזה הכל מודים דיש מחילה לכל העולם כולו אבל זה תלוי כפי כח תשובתו (של אותו יחיד), היינו כפי כח משיכתו החבל למעלה. ומשיח שהוא יהיה תכלית מדריגת תשובה היותר עליונה, תשובתו תפעול מחילה גמורה לכל העולם כולו עד שיבוקש באמת עון ישראל ואיננו לגמרי במציאות עוד עד העולם, אבל בעולם הזה אין מדריגתן כל כך, והכל כפי מדריגתו בתשובה וכך הוא מעורר תשובה גם כן בלבנות השאר עד שאין לקרותם עוד 'אין שבים' לגמרי, אף שאין מורגש אצלם, אבל רבי סבירא ליה דמכפר ליה לשאין שבים לגמרי, היינו דידוע דלעולם הגמר מעשה הוא בידו של הש"י וכמו שאמרו 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים', ויראה הוא

תרעא לאעלא לגו מהימנותא (זוהר ח"א יא:), היינו השתדלות האדם בכניסה לקדושה, אבל גמר הכניסה – זהו בידי שמים שאלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו (סוכה נב:). ויום הכיפורים הוא גמר הכניסה, אין יד האדם שלטת שם ועל כן 'וכל אדם לא יהיה בבואו לכפר בקודש' – לפי שאין בזה שייכות להשתדלות אדם. ולכן לרבי עיצומו של יום מכפר בלא השתדלות האדם כלל, כי הארת אותו יום הוא דהכל בידי שמים.... ויום הכיפורים הוא התנוצצות תרעא דחירו שממקום הבינה שבידיעת הש"י שלמעלה ממקום הבחירה, ומשם אין מקום לחטא כלל כיון דהכל מסודר בידיעתו ית'. וזה שאז"ל (בתנא דבי אליהו רבה פ.) על הפסוק ימים יוצרו ולו אחד מהם...'.
(מתוך רסיסי לילה נ עמ' 111)

דף נא

'אדמוקים לה באילו של אהרן לוקמה בפסח'. ויתפרש לפי זה 'שהזבח נוהג ביחיד כבצבור' – ששוחטים אותו גם על היחיד (וכן משמע מרבנו אליקים).

עוד אפשר לפרש 'נוהג ביחיד כבצבור' – שזבח פסח יש בו אפשרות להביאו ביחידים כלומר פסח שני, כשם שהוא נוהג בציבור – בכנופיא, בראשון (כפירוש זה משמע מתוס' ישנים. וכן אפשר לפרש בדברי מהרש"א לעיל נ:).

ואולם יש הגורסים בברייתא 'נוהג בצבור כביחיד' – ולפי זה אי אפשר לפרש כן שהרי משמע שהחידוש הוא ב'נוהג בצבור' והלא זהו עיקר הפסח, בחבורה ובכנופיא. ויש לפרש לפי דעת רבי נתן שאמר (בפסחים עח:): כל ישראל יוצאים בפסח אחד, וזהו 'נוהג בצבור כביחיד' – כלומר כל ישראל יכולים להביא פסח אחד הגם שאין ראויים לאכילה, וכקרנן ציבור שאין אכילה מעכבת בו [והיה יכול לתרץ שאינו סובר כרבי נתן, וכמה משניות יש בפסחים שאינן כרבי נתן] (עפ"י תוס' ישנים וריטב"א).

'קסבר אין שוחטין הפסח על היחיד'. רש"י מפרש, כיון שאינו בא בלא שותפות אין עושה תמורה. והקשו המפרשים הרי לכל הדעות יכול אדם יחיד להקדיש פסח ורק אחר כך למנות אחרים עמו, ואם כן הלא יכול לעשות תמורה עד שלא מינה אחרים.

ויש מי שפרש פשט הגמרא, כיון שסבר אין שוחטים את הפסח על היחיד אין אני קורא בו 'נוהג ביחיד כבצבור', לכך אין להעמיד הברייתא בפסח (עפ"י חדושים ובאורים).

נראה שרש"י לשיטתו נמנע מלפרש כן כי גורס בברייתא 'בציבור כביחיד' (כן משמע מדבריו לעיל בד"ה אלא לאו), ועל כרחך מתפרש כפירוש הראשונים הנ"ל שכל ישראל יוצאים בפסח אחד, ואם כן 'יחיד' היינו כפשוטו, שהפסח קרבן של יחידים ולא קרבן ציבור, ולא דוקא אדם אחד.

ומה שהקשו הלא יכול להמיר מקודם שנתוספו אנשים – שמא יש לומר שסבר אין שוחטים על היחיד אף בדיעבד [וכן מבואר מדברי הרמב"ם שפסק כרבי יוסי ששוחטים על היחיד, ואעפ"כ לכתחילה מצוה לצרף אחרים, משמע שלרבי יהודה אין שוחטים על היחיד אף בדיעבד. ע' משך חכמה ראה טו,ה], הלכך יש לומר שסבר רב ששת שקרבן פסח נחשב לעולם כקרבן השותפים, הגם שלעת עתה הוא שייך ליחיד, מאחר ואין בו אופן הקרבה אלא בשותפות. שו"ר כן בחזו"א או"ח קכד לדף צה, בקיצור נמרץ. ולפי הנחה זו יש סיוע למה שכתב בשו"ת בית זבול (ח"ב כו,ב) שלא הפקירה תורה את פרו של אהרן לכהנים אלא בשעת כפרה ולא מקודם לכן, ואעפ"כ אינו עושה תמורה הגם שכעת אינו של שותפים, אלא לפי שבשעת הכפרה יהיה של שותפים שוב אינו בר המרה. כן כתב מצד הסברה. ולפי האמור מוכח הדבר מהסוגיא, מכך שהפסח אינו עושה תמורה אם אין שוחטים על היחיד

- א. נטמא הכהן לאחר ששחט פרו – דינו כמת. ואפשר שבזה הכל מודים שהשני מכניס דמו של ראשון שהרי זה כשלוחו (עפ"י תוס' ישנים. וע' בשו"ת אחיעזר ח"ב לא (חזו"א מנחות כב, ט); שו"ת דובב מישרים ח"ב ו).
ב. מת או נפסל קודם שנשחט פרו – הכהן המחליף נכנס בפרו של ראשון (עפ"י רמב"ם עי"ה כ ה, ג; תוס' במגילה ט: עפ"י הירושלמי; מאירי כאן. וכן דעת ריב"א ור"י הלכן לעיל יב. ועתו"י, רש"י, חזו"א מנחות לד, ה).
ויש דעת תנאים (להלן ג) שפרו של אהרן קרבן יחיד הוא, ולפי זה דינו במיתה כשאר חטאת-יחיד שמתו בעליה.
ג. להלכה פסק הרמב"ם (עי"הכ"פ ה, ג) שייכנס השני בדמו של ראשון שדמו של פרו בכלל פרו, וכמו שסבר רב אשי. ואולם מרבנו חננאל משמע שאין הדבר ברור (עפ"י לקוטי הלכות).

ד. אמר רבי חנינא: קטורת שחפנה קודם שחיתת הפר לא עשה ולא כלום. (כי כן הסדר שבפרשה, שחיתת פרו ואחר כך הכנסת הקטורת, ונאמר 'חקה' לעכב. ואפילו לרבי יהודה שדברים הנעשים בחוץ אין סדרם מעכב, צורך פנים כפנים דמי. להלן ט:).

אם שחט הפר והקטיר קטורת וקודם שגמר כל מתנות הדם נשפך הדם בענין שצריך לשחוט פרו נוסף, יש סוברים שמועילה חפינה קודם לשחיתת הפר השני. ורק אם נפסלה השחיתה למפרע או שלא שחט כלל עד שחפן – לא עשה ולא כלום (כ"ה לפי גירסה אחת ברמב"ם הל' עבודת יוה"כ פ, ה. ואלם הכס"מ צדד שטעות סופר היא וצריך לחפון לאחר השחיתה השניה. וע' להלן ט:).

פב. מהו סדר מעשיו של הכהן הגדול כשנכנס לקדש הקדשים עם הקטורת?

- מניח את מחותת הגחלים על הקרקע בין שני הבדים, ובבית שני – על אבן השתיה (נב: רמב"ם ד, א), וחוזר וחופן את הקטורת מהכף שבידו (כן מסקנת הסוגיא עפ"י הברייתא), וזוהי עבודה קשה מעבודות קשות שבמקדש. כיצד הוא עושה – אוחז את הבוץ בראש אצבעותיו ויש אומרים בשניו, ומעלה (רש"י). וגרסת הגר"א: (ומערה) בגודלו, עד שמגיעת (יד הבוץ. רש"י) לבין אצילי ידיו וחוזר ומחזירה לתוך חפניו. צובר את הקטורת על גבי גחלים – כדי שיהא עשנה שוהה לבוא. ויש אומרים: מפזרה – כדי שיהא עשנה ממחר לבוא. נתמלא כל הבית כולו עשן. (ולאחר מכן. עפ"י רמב"ם) יצא לאחוריו כדרך שנכנס.
א. מבואר בתוס' שחפינה שניה היא תקנת חכמים, שמא נתפור לו מן הקטורת בדרך ונמצא מקטיר קטורת חסרה, הלכך חופן שוב. ומהתורא"ש ותו"י משמע שהוא מדין תורה (וכן נראה מדברי החזו"א זבחים ט, כ).
ב. ישנן דעות נוספות בירושלמי אודות החפינה בקדש הקדשים; לדעה אחת זורק הכף וקולטה בחפניו, ולדעה אחרת נעזר ברגליו ויש מי שסובר שאינו חוזר וחופן אלא מערה מתוך הכף על הגחלים.

דף נ

פג. א. פרו של אהרן, קרבן יחיד הוא או קרבן ציבור או קרבן השותפים, ולמאי נפקא מינה? וכן אילו של אהרן מהו?

ב. חומר בזבח מבתמורה וחומר בתמורה מבזבח – כיצד?

א. פרו של אהרן ביום הכפורים; מפשטות לשון רבי מאיר יש לשמוע שקרבן יחיד הוא. ואילו רבי אלעזר ורבי שמעון סוברים שאינו קרבן יחיד (וכן נקטו האמוראים שנחלקו לעיל בשחט את פרו ומת), מאחר וכל הכהנים מתכפרים בו. [ואף על פי שהפר בא משל הכהן הגדול לבדו – הפקירו הכתוב גבי אחיו הכהנים לענין זה שיתכפרו בו. נא:]. ופירש רבא שודאי אינו קרבן ציבור אלא קרבן השותפים [כי הכהנים אינם נחשבים 'קהל' בפני עצמם, אף לפי הדעות ששבת אחד נקרא 'קהל' – מאחר ולא נטלו נחלה. רש"י עפ"י הוריות ו. וערש"ש ומהר"ץ חיות], ודלא כמו שמסרו תלמידיו בשם רב עמרם שקרבן ציבור הוא.

א. התוס' מפרשים שרבי אלעזר (האמורא) היה מסופק בדברי רבי מאיר שאמר 'קרבן יחיד', האם בדוקא הוא או שמא קרבן השותפים הוא. והגרעק"א צידד לפרש שלרבי מאיר ודאי קרבן יחיד הוא אלא שנסתפק רבי אלעזר לענין תמורה מאחר והם מתכפרים בו והמתכפר עושה תמורה, שמא נחשב קרבן השותפים לענין זה בלבד.

ב. יש מי שחידש (עפ"י הסוגיא לעיל ו:): שגם רבא מודה שלדעת תנאים אחת פרו של אהרן קרבן ציבור הוא (עפ"י בית זבול ח"א כב, י).

ג. להלכה פרו יום הכפורים הרי הוא כחטאת הרבים אעפ"י שהוא בא מממונו של הכהן הגדול (רמב"ם עיוהכ"פ ה, יג; פסוה"מ ד, ב).

הנפקותות המבוארות בסוגיא:

1) מת הכהן הגדול; האם דין הפר במיתה כשאר חטאות היחיד שמתו בעליהם (ואעפ"י שמת לאחר שחיטה, כיון שעדיין לא נתכפר במתנות הריהי כחטאת שמתו בעליה. כ"מ בגמרא; מאירי ועוד), או אין דינו במיתה [אלא ייקרב על ידי הכהן המחליף כנ"ל], שאין חטאת ציבור או חטאת שותפים מתה.

אף לשיטת רבי יהודה (להלן) שחטאת ציבור מתה, זה דוקא בכגון אבדה והפריש אחרת או נתכפר באחרת וכד', אבל חטאת שמתו בעליה לכל הדעות בציבור אינה במיתה שהרי אין ציבור מתים. וגם כאן אע"פ שהכהן הגדול מת הלא אחיו הכהנים קיימים (עפ"י תוס'; רש"י הוריות ו. [ובתוס' סה: ד"ה גזירה] אין במשמע כן, וכבר הקשה על דבריהם הגרעק"א שם). וע"ע תו"י כאן).

2) פרו יוהכ"פ שאבד והפריש אחר תחתיו; אם הוא קרבן יחיד – הרי דינו במיתה. ואם אינו קרבן יחיד – ירעה עד שיסתאב ויפלו דמיו לנדבה. כן אמרו רבי אלעזר ורבי שמעון. ואילו רבי יהודה אמר במיתה (שסובר חטאת הרבים מתה. וע"ע להלן סה).

א. וכן נפק"מ בעברה שנתה, שבחטאת יחיד – מתה, ובחטאת הרבים מחלוקת התנאים (עפ"י הוריות ו: וראשונים. וע' להלן סה:).

ב. להלכה אין חטאת הרבים מתה, כר"א ור"ש. וכן היא דעת התנא הסתמי במשנה להלן סב. (עפ"י רמב"ם פסוה"מ ד, ב; עיוהכ"פ ה, יג).

3) נסתפק רבי אלעזר האם פרו יוהכ"פ עושה תמורה אם לאו; שמא נחשב קרבן השותפים כיון שמתכפרים בו כל הכהנים, וקרבן השותפים אינו עושה תמורה [והרי לענין תמורה אין הדבר תלוי במקדיש (שהוא יחיד), אלא במתכפר]. או שמא כפרתו העיקרית אינה אלא לכהן גדול, ואילו אחיו הכהנים (ואנשי ביתו. תוס') אינם מתכפרים בו אלא מקופיא (= מלמעלה), הלכך קרבן יחיד הוא [לרבי מאיר] ועושה תמורה.

נפקותא נוספת: לענין חיזור אחר טהרה; אם הוא קרבן ציבור הרי לדעת כמה תנאים ואמוראים הותרה בו טומאה ואין צריך לחזור אחר טהורים, אבל אם קרבן יחיד הוא או קרבן השותפים, צריך לחזור אחר טהורים (תוס') עפ"י גמרא לעיל ח).

יש להעיר שלדברי התוס' לעיל (ו. ד"ה כיון), גם פרו ואילו מותרים מדאורייתא לגמרי ואין צריך לחזור אחר טהורים אלא מדרבנן. ולפי"ז יש לישב קושיית התוס' שלכן לא נקטו בגמרא נפקותא זו, כי נקטו רק נפקותות דאורייתא.

שאלות ותשובות לסיכום מסכת יומא

ויש מי שצייד לומר שגם אם פרו אינו קרבן ציבור, אין צריך לחזור אחר טהרה מאחר וסוף סוף אחיו הכהנים מתכפרים בו, ומשום כבוד הרבים לא גזרו רבנן (עפ"י דובב מישרים ח"ב יד. ועריטב"א לעיל ו: בשם התוס' שהואיל ועבודת השעיר של הציבור תלויות בו, דינו כקרבן ציבור שלא חששו להפריש הכהן הגדול בגללו. וכן הביא השעה"מ בשם תו"י).

אילו שלא אהרן – ודאי קרבן יחיד הוא ועושה תמורה.

ב. חומר בזבח מבתמורה – שהזבח נוהג ביחיד ובציבור, ודוחה את השבת ואת הטומאה (- בקרבן הקבוע לו זמן), ועושה תמורה. מה שאין כן תמורה, אינה שייכת אלא בקרבן יחיד ואינה דוחה שבת ויום טוב (שהרי אין זמן קבוע להקרבתה) ואינה עושה תמורה.

חומר בתמורה שהיא חלה על בעל מום קבוע (טוב ברע או רע בטוב), לענין זה שבחילולה אינה יוצאת לחולין ליגזז וליעבד, משא"כ ברוב הזבחים, אין חלה קדושת הגוף על בעל מום אלא קדושת דמים [מלבד בכור שקדוש מרחם, וכן מעשר בהמה שנאמר בו לא יבקר בין טוב לרע], הלכך כשהוא פודה הריהם חולין גמורים.

התמורה חלה בטעות (יהיה – לרבות שוגג כמויד), משא"כ הקדש שאר הקרבנות קיימא לן שאינו חל בטעות, מלבד מעשר בהמה. ויש חילוקים נוספים (עפ"י תוס'). ע"ע בתמורה יו.

דף נא

פד. א. האם פסח וחגיגה הגם קרבנות יחיד או קרבנות ציבור?
ב. פרו של אהרן – משל מי הוא בא?

א. פסח וחגיגה קרבנות של יחידים הם אלא שלחגיגה קרא התנא (בתמורה) 'קרבן ציבור' מפני שבא בכנופיה (= בקיבוץ רוב עם), ואילו לפסח קרא 'קרבן יחיד', הגם שבא בכנופיה – שהרי יש פסח שני שאינו בא בכנופיה.

לדעת האומר אין שוחטים את הפסח על היחיד, לעולם הפסח קרבן השותפים הוא. ונפקא מינה שאינו עושה תמורה (עפרש"י).

א. במקום אחר (חגיגה ו.) נקראת חגיגה 'קרבן יחיד', כי רק כלפי פסח שני חשבוה כאן 'קרבן ציבור' (עפ"י תוס' שם, וע' תוס' פסחים ע:).

ובמשנה למלך (ק"פ א, ג) מסתפק האם החגיגה קרבה בכמה גדולה אם לאו שהרי עיקרה קרבן יחיד וחובות יחיד אינן קרבות בכמה. ובקרבן אורה (זבחים קטז: ק"ט). כתב לדייק מדברי הרמב"ם שקריבה בכמה [והירושלמי (פסחים ב, ד) שאמר אינה קריבה – יש לפרשו בכמה קטנה]. הפסח קרב בכמה [ככתוב בספר יהושע שעשו פסח בגלגל. ע' זבחים ק"ח]. ואפילו פסח שני שאינו בא בחבורה, אך כיון שבא מכח פסח ראשון הרי הוא כמותו (עפ"י משנה למלך שם, לפי התוס' בזבחים ק"ח).

ב. נפקותא נוספת בכך שפסח אינו כקרבן ציבור; כתבו התוס' (לעיל ו: ד"ה אמר), הטומאה בו לא הותרה כקרבן ציבור (למ"ד) אלא דחוייה. ואין הדבר מוסכם (ע' בפירוט לעיל ו-ז).

שחיטת פסח על היחיד – בפסחים צא.

הקרבת פסח שני בשבת ובטומאה – שם צה.